

УДК 336.1

Павлюк А. О.,*студент Національного університету "Острозька академія"**Науковий керівник:**к.е.н., доц. Дем'янчук О.І.*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

В сучасних умовах розвитку ринкових відносин важливим компонентом ефективного функціонування економічної системи на рівні держави є надійне і ефективне фінансове забезпечення, що визначає наявність стимулів до постійного удосконалення якісних характеристик бюджетної сфери з метою якнайкращого перерозподілу бюджетних ресурсів.

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю дій по удосконаленню діючого фінансового забезпечення в бюджетній сфері, яке в свою чергу вимагає розгляду інвестиційного фінансування, кошторисного фінансування та кредитного фінансування.

Питаннями фінансового забезпечення бюджетної сфери України займалися такі вчені-економісти: Опарін В.М., Федосов В.М., Руденко А.О., Василик О.Д. та інші. Однак на сьогодні існує необхідність у розгляді бюджетного механізму із врахуванням сучасних особливостей розвитку бюджетної системи.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні шляхів удосконалення фінансового забезпечення бюджетної сфери України на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів даної проблематики.

Найприйнятнішим на сучасному етапі розвитку України інструментом забезпечення активної і цілеспрямованої участі держави у справі економічного зростання є бюджет розвитку, який у разі удосконалення може стати основою формування бюджетного механізму економічного зростання.

Аналіз напрацьовань українських вчених та чинної законодавчої бази не дає змоги, навіть узагальнено, описати модель бюджету розвитку на загальнодержавному рівні, це дає нам підстави зробити ви-

сновок про те, що на сьогодні фінансове забезпечення бюджетного механізму економічного зростання в Україні не є сформованим. Існують лише певні елементи цього механізму, а також підходів до формування фінансового забезпечення як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні. За таких умов вести мову про необхідність підвищення видатків інноваційно-інвестиційного спрямування та підсилення ролі бюджету у формуванні стратегії прискореного економічного зростання можна лише на середньо – та довгострокову перспективу, якщо дивитись на речі оптимістично [3, с. 38].

Фінансове забезпечення на сьогодні потребує вдосконалення за такими напрямками як інвестування, кредитування та кошторисне фінансування.

Щодо інвестування та кредитної діяльності у бюджетній сфері, то на сьогоднішній день, на жаль, не проводяться ефективні видатки розвитку, які мали б забезпечувати процес реконструкції, оновлення та нарощення матеріальності бази національної економіки. Саме видатки такого роду є абсолютно необхідними для розвитку економіки України у стратегічному плані і вимагають негайного збільшення інвестицій у реальний сектор економіки. Звичайно, важливим є також забезпечення фінансування соціальної сфери, так як продуктивні сили – це основа всієї економіки і без підтримання їх ефективної життєдіяльності неможливим буде подальше функціонування економічної системи як такої. Але, першочерговим є обмеження соціальних програм в певних розумних межах з точки зору потреб національної економіки. Безтримний розвиток паразитичних споживчих апетитів окремих індивідів за рахунок соціальних програм, як показує досвід Сполучених Штатів, може бути досить негативним для економіки. Розпорошення коштів на багато видів соціальних програм веде складності їх відслідковування, що є негативним явищем, так як відбуваються постійні зловживання в цій сфері.

Підвищення соціальних стандартів в Україні починаючи з розпаду СРСР, не проводилося ефективним чином, проте і не це найбільший мінус бюджетної системи та бюджетного механізму в Україні зокрема. Кошти, за рахунок яких були проведені соціальні програми були запозиченими у міжнародних інститутів, причому досить часто у якості кредитора обиралась міжнародна інституція-позичальник, яка надавала кошти Україні під вищі відсотки, ніж подібні міжнародні організації. Схожу ситуацію ми мали змогу спостерігати в кінці 2000-х років, коли були надані кредити Світовим Банком під вищі відсотки, ніж Україна мала змогу взяти у Міжнародного валютного

фонду. Отримані кошти зазвичай халатно використовувались на їх “проїдання”, а не на капітальні видатки в реальний сектор економіки.

До прикладу, видатки на одну з соціальних програм, яка передбачає виділення державних коштів для проїзду пенсіонерів у громадському транспорті, зокрема залізничному, повинні бути перерозподілені на підвищення пенсій, так як далеко не всі пенсіонери користуються такими видами транспорту регулярно. Даний перерозподіл коштів дав би змогу отримати залишок коштів, який можна було б перерозподілювати на нагальніші потреби. Таким чином значною мірою зросли б соціальні гарантії населення.

Що стосується, кошторисного фінансування, то дана сфера має значні проблеми, які стосуються постійного підвищення видатків бюджету на утримання державних органів управління. Необхідно проводити поступові скорочення видатків на дану сферу, за рахунок, наприклад заборони продажу основних засобів органів державного управління, які ще придатні до використання. Разом з тим, потрібно спрямувати зусилля на перерозподіл коштів в сторону закладів соціально-культурної сфери та оборони, які за 2009-2011 роки зазнавали значного недовиконання, згідно аналітичних даних ІБСЕД. Що стосується напрямків удосконалення бюджетного механізму в сфері фінансового кредитування, то дана сфера потребує більшого перерозподілу коштів на надання кредитів реальному сектору економіки перспективним галузям, за рахунок яких в майбутньому можливе буде зростання експорту держави.

Зважаючи на вище зазначене, було розроблено модель фінансового забезпечення бюджету розвитку для застосування її у бюджетному процесі в Україні, яка заснована на необхідності реалізації таких ключових принципів:

1. Відокремлення планування, фінансування та моніторингу поточних видатків від видатків, що мають перспективний характер, шляхом запровадження механізму, який унеможливує “пересування” коштів з видатків, що мають перспективний характер, на поточні видатки як на етапі формування бюджету, так і на етапі його виконання.

2. Забезпечення сталості видатків у довгостроковій перспективі шляхом визначення окремих джерел фінансування видатків, які мають перспективний характер.

3. Спрямування дефіциту бюджету лише на фінансування видатків, які мають перспективний характер, шляхом запровадження механізму, який унеможливує використання зазначених коштів на

фінансування поточних видатків як на етапі формування бюджету, так і на етапі його виконання.

4. Забезпечення контролю за ефективним використанням коштів, які спрямовуються на фінансування програм і проєктів, що мають перспективний характер, упередження нецільового використання зазначених коштів.

5. Забезпечення відповідності напрямів та принципів здійснення видатків, які мають перспективний характер, нормам СОТ та ЄС.

6. Уніфікація підходів до фінансування видатків, що здійснюються на загальнодержавному та на місцевому рівнях, приведення їх до єдиних принципів [2, с. 380-382].

Вагомою причиною низької ефективності моделі державного регулювання фінансового забезпечення пенсійної системи є відсутність єдиної державної ідеології, методологічної бази пенсійної політики та соціальних перетворень в українському суспільстві в цілому [4, с. 2].

Запропонована для впровадження в Україні удосконалена модель бюджету розвитку з врахуванням фінансової сторони питання передбачає наступне:

1. Визначення бюджету розвитку Державного бюджету як складової спеціального фонду Державного бюджету та запровадження окремого планування і обліку надходжень та видатків бюджету розвитку Державного бюджету на рівні окремого документа, який має формуватися як додаток до Державного бюджету на відповідний рік.

2. Перегляд джерел формування загального та спеціального фондів Державного бюджету шляхом введення до джерел формування спеціального фонду Державного бюджету з подальшим їх спрямуванням до бюджету розвитку Державного бюджету:

– надходжень від приватизації державного майна (повністю або частково);

– зборів за спеціальне використання природних ресурсів;

– інших неподаткових надходжень;

– доходів від операцій з капіталом, зокрема, надходжень від продажу основного капіталу, реалізації державних запасів товарів, продажу землі та нематеріальних активів;

– коштів від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій, грантів та дарунків;

– коштів, що надаються із загального фонду Державного бюджету відповідно до Закону.

3. Через бюджет розвитку Державного бюджету здійснюється

фінансування бюджетних програм, які спрямовані переважно на економічний розвиток, та субвенцій на виконання інвестиційних проєктів. Кошти на реалізацію зазначених бюджетних програм спрямовуються до відповідних розпорядників бюджетних коштів – органів державного управління, кошти субвенцій на виконання інвестиційних проєктів – до бюджетів розвитку місцевих бюджетів, які є складовою спеціальних фондів місцевих бюджетів [1, с. 44-45].

Логіка побудови бюджетів розвитку місцевих бюджетів залишається такою самою, яка передбачена чинним законодавством, зокрема Бюджетним кодексом. Тут необхідно лише переглянути у бік збільшення джерела надходжень коштів (наприклад, увівши до них нові податки, такі, як податок на нерухомість та інші неподаткові надходження) та удосконалити планування видатків, які здійснюються за рахунок коштів бюджету розвитку місцевого бюджету.

Отже, за результатами проведеного дослідження з питань удосконалення бюджетного механізму економічного зростання необхідним є використання бюджету розвитку в сторону розвитку реального сектору, який передбачає внесення концептуальних змін в організацію бюджетного процесу та фінансового забезпечення бюджетного механізму. Необхідним є вдосконалення фінансового забезпечення в цілому, особливо переведення інвестування та кредитування більше в реальний сектор економіки, обмеження соціальних програм та їх зміна. В кошторисному фінансуванні, необхідним є проведення поступових скорочень видатків на сферу утримання державних органів управління, які за останні роки здобули значного підвищення.

Література:

1. Запатріна І.В., Лебеда Т.Б. Бюджетна політика стимулювання економічного зростання та механізми її реалізації / І.В. Запатріна, Т.Б. Лебеда // Фінанси України. – 2009. – №4. – с. 38-45.
2. Запатріна І.В. Бюджетний механізм економічного зростання / І.В. Запатріна. – К.: Ін-т соціально-економічних стратегій, 2007. – 528 с.
3. Зборівець О.Б. Шляхи удосконалення бюджетного механізму економічного зростання в Україні / Сучасні тенденції державних фінансів: [міжвід. наук. зб.]. – Л.: ЛНУ, 2011. – С. 38-40.
4. Линдюк О.А. Шляхи удосконалення механізмів державного регулювання фінансового забезпечення пенсійної системи України – К.: НАДУ, 2010. – С. 1-10.